

KAMU EKONOMİSİ ANALİZİNDE METOD SORUNU

A. Kemal Çelebi (*)

ÖZET

Sosyal bilimlerde, özellikle de ekonomi biliminde ortaya konulan açıklama, öngörü ve önerilerin kullanılan metod ile doğrudan ilgili olduğu bilinmektedir. Tarihsel ve sistematik bir inceleme, belli bir dönemde benimsenen metodun o dönemde geçerli anlayış, yapı ve kurumlarla uyumlu olduğunu bize göstermektedir. Bu nedenle kamu ekonomisi analizinde izlenecek metodun, günümüz koşullarına uygun olması gerekir.

Bu çalışmada, günümüz kamu ekonomisi incelemelerinde benimsenecek olan metodik yaklaşımın nasıl olması gerektiği konusu üzerinde durulmuştur. Yapılan incelemeye bağlı olarak, günümüz kamu ekonomisi analizinde izlenecek metodun temel yaklaşımları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

I. GİRİŞ

Metod kelimesi, bir amaca ulaşabilme çabasını, bir şeyi izlemeyi ifade etmektedir. Bilimsel anlamda metod ise, gerçeklere ulaşabilmek için izlenen yol ve kullanılan araçlar olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım ışığında, bilimin ortaya koyduğu açıklama, öngörü ve çözüm önerilerinin kullanılan metod ile doğrudan ilgili olduğu söylenebilir. Bu nedenle, bilimsel açıklamalar ile ilgili tartışmaların öncelikle metodik düzeyde yapıldığı görülmektedir. Özellikle de, sosyal yapı ve ilişkilerin çok geniş ve karmaşık bir nitelik göstermesi ve temel özne durumundaki insan faktörünün tutum ve davranışlarının pozitif bilimlerdeki gibi "kesin yasalar" şeklinde ortaya konamaması nedeniyle sosyal bilimlerin açıklama, öngörü ve çözüm önerileri üzerindeki tartışmalar metod alanında yoğunlaşmaktadır.

Sosyal bir bilim olan maliye biliminin gelişimi de metod alanındaki tartışma ve gelişmelere paralel olmuştur. Bilindiği gibi, 1929 Ekonomik Bunalımına kadar genel ekonomi teorisinde devleti endojen bir değişken olarak inceleme çabaları yok denecek kadar azdır. Klasik iktisatçılar, piyasaların doğal bir düzen içinde kendiliğinden dengeye geleceği şeklindeki temel varsayımlarının bir sonucu olarak, devleti piyasa mekanizması üzerinde istenmeyen etkiler meydana getirebilecek bir kurum olarak görmüşlerdir. Bu nedenle

(*) Yrd.Doç.Dr. C.B.Ü.İ.İ.B.F. Maliye Bölümü.

geleneksel maliye teorisinde, devletin yerine getirmesi gerektiği kabul edilen savunma, adalet ve eğitim gibi hizmetlerin finansmanı (vergiler) konusu normatif açıdan incelenmiş ve kamu harcamaları analizine yer verilmemiştir. Geleneksel kamusal finansman teorisi açıkça, "erdemli bir despot" olan hükümet kavramına dayanmaktadır. Zamanla ekonomik, sosyal ve siyasal alanlardaki değişmelere bağlı olarak ortaya çıkan ekonomik istikrarsızlık ve kamu harcamaları artışı gibi olguların açıklanmasında geleneksel maliye teorisinin yetersiz kalması, özellikle Anglo-Sakson ülkelerde kamu kesimi ekonomik faaliyetlerini bir bütün içinde analiz eden "kamu ekonomisi disiplini" nin gelişmesine yol açmıştır.

Kamu ekonomisi disiplininin ortaya çıkması, belli bir dönemde genel kabul gören metodik yaklaşımın, zaman içindeki değişme ve gelişmelere bağlı olarak eleştiriye tabi tutulmasının bir sonucudur. Diğer bir deyişle, tarihsel ve sistematik bir inceleme, belli bir dönemde benimsenen metodun o dönemde geçerli anlayış, yapı ve kurumlarla uyumlu olduğunu bize göstermektedir. Örneğin kamu ekonomisi alanındaki öncü çalışmaların İtalya'da başlaması, İtalyan ulusal birliği'nin diğer Avrupa ülkelerine göre daha geç kurulmasına bağlanmaktadır. Aynı şekilde İngiltere'de kamu ekonomisi analizlerinin Kıta Avrupasından daha geç başlaması da, 1866 tarihli Gladstone Reformları ile kurulan bütçe sistemi sayesinde kamu harcamaları ile ilgili kararların halk adına karar verdiği kabul edilen krala bırakılması ile açıklanmaktadır. (Burkhead-Miner, 1971, s. 18-19).

Bu açıklamalar, günümüz kamu ekonomisi analizinde izlenecek metodun, irdelenmesi gereken bir konu olduğunu göstermektedir. Kamu ekonomisi ile ilgili olarak ortaya konacak bilimsel gerçeklere ve ileri sürülecek çözüm önerilerine, günümüz anlayış, yapı ve kurumlarıyla tutarlı bir metod izlenerek ulaşılabilir. Bu çerçevede çalışmada önce, kamu ekonomisi analizinin alanı sorunu incelenecektir.

İkinci olarak, analizin özel fayda yaklaşımı ile mi yapılmasının uygun olduğu değerlendirilecektir. Son olarak da, analizin öncelikle pozitif yoksa normatif mi olması gerektiği konusuna değinilecektir.

II. ANALİZ ALANI

Ekonomi biliminin temel metod sorunlarından birincisi, analiz alanının dar veya geniş tutulup tutulmaması konusunda ortaya çıkmaktadır. Genelde,

sosyal bir bilim dalı olan ekonominin analiz alanının disiplinlerarası olması gerektiği şeklinde görüşler ileri sürülmektedir. Örneğin Solow, disiplinlerarası olmayan ekonomik analizin bütünü ihmal edeceğini, bunun da kaçınılması gereken yanlış sonuçlar doğuracağını belirtir (Solow, 1976, s. 73).

Benzer bir görüş de, soyut ekonomi teorisinin gerçek hayatta uygulanabilirliğinin olmadığı şeklindedir. Bazı iktisatçılar bu temel metodik yaklaşım doğrultusunda ekonomi dışı "güç" ve "aşk" gibi konuları analiz etme çabası içinde olmuşlardır. Ancak dikkat edilirse bu çalışmalarda ekonomik olay ve davranışların disiplinlerarası bir yaklaşımla analiz edilmesinden çok, ekonomi dışı konuların ekonomik bir yaklaşımla analiz edildiği görülür. Bu nedenle de disiplinlerarası olma iddiasındaki bu çalışmalar çoğu kez, bir disiplinin terminolojisini diğer disipline çevirme çabaları olarak tükenmiştir (Amacher-Tollison-Willet, 1976, s. 27).

Özelde kamu ekonomisi disiplininin disiplinlerarası olması, ekonomi biliminin disiplinlerarası olması gereğinden daha önemli bir metod sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü, kamu ekonomisi disiplininin konusunu, bir toplumda kamu kesiminin kullanımına tahsis edilen ve edilecek olan kaynakların hacim ve bileşimi ile finansman biçimi hakkında verilen kararlar ve uygulamalar oluşturmaktadır. İnceleme konusu ekonomik tercih ve kararlar kamusal niteliktedir.

Kamu ekonomisi disiplini içinde kaynakların kamu ve özel kesim arasındaki dağılımını optimum denge açısından inceleyen Sax, Pigou ve Samuelson gibi iktisatçılar, analizlerini kamusal süreç ve kurumlardan soyutlayarak piyasa benzeri modellerle yapmışlardır. Ancak ekonomi biliminde 1900'lü yıllardan sonra giderek arttığı gözlenen bu şekildeki aşırı soyutlama düzeyi ile birlikte ortaya çıkan gerçekten uzak varsayımlar, model verileriyle çeliştiğinde model yerine verilerden vazgeçme gibi metod sorunları, ekonomik açıklama ve çözüm önerileri konusunda ekonomi bilimini etkisiz duruma getirmiştir (Bkz. Buğra, 1987, s. 6).

Oysa özellikle kamu ekonomisi analizlerinin aşırı soyutlamadan uzak disiplinlerarası bir çaba ile yapılması gerekir. Kamu kesimine tahsis edilen kaynakların hacim ve bileşimi hakkındaki tercihler inceleme konusu olduğuna göre, analizin niçin disiplinlerin olması gerektiğini açıklamakta tercih kavramının anlamını bilmek yararlı olabilir. Tercih kavramı üzerinde

düşünüldüğünde iki anlamı birlikte verdiği görülür. Birinci anlamı, alternatifler arasında bir seçim yapmaktır. İkinci anlamı ise, bu seçimin bir süreç içinde yapılmasıdır (Johnson, 1968, s. 4). O halde, kamu ekonomisinin konusunu oluşturan tercih ve kararları anlamak için, kamusal alternatifler arasındaki seçimin yanısıra yapıldığı süreci de incelemek olayın her yönüyle kavranmasına olanak verir.

Söz konusu ekonomik tercihler kamusal nitelikte tercihler olduğuna göre, piyasa sürecindeki tercihlerden oldukça farklı olduğu göz önüne alınmalıdır. Gerçekten de kamu ekonomisinde kaynak dağılımı ile ilgili kararlar, farklı konumdaki bireylerin çeşitli kurum ve kurallar içinde faaliyette bulunduğu siyasal süreç içinde alınmaktadır. Kamu kesimindeki ekonomik kararların nasıl, kimler tarafından ve kimler için alındığı, ancak siyasal sürecin de analize dahil edilmesiyle bütün yönleriyle anlaşılabilir. Bu nedenle de özellikle günümüz demokratik toplumlarındaki kamu ekonomisi incelemelerinde analiz alanı, ekonomik alan ile siyasal alanın kesiştiği ortak bir alan olmak zorundadır. Ancak, kamu ekonomisinde ekonomi bilimi ile siyasal bilim arasındaki ortak alan, terminoloji çevirme çabasının ötesinde analiz edilirse disiplinlerarası bir boyut kazanır. Kamu ekonomisi analizinde siyasal alanın dışlanması veya terminolojiyi çevirme çabası içinde kalması, açıklama, öngörü ve çözüm önerilerinin büyük ölçüde eksik olması anlamına gelebilecektir.

III- KAMUSAL FAYDA VE ÖZEL FAYDA AYIRIMI

Kamu ekonomisi analizinde ikinci metod sorunu, kamu kesimindeki tercih ve kararların kamusal fayda yaklaşımı ile mi yoksa özel fayda yaklaşımı ile mi incelenmesi gerektiği konusunda ortaya çıkmaktadır. Burada önce kamusal fayda yaklaşımını kısaca açıkladıktan sonra, kamu ekonomisi analizinde niçin özel fayda yaklaşımının benimsenmesinin uygun olacağını değerlendirmeye çalışacağız.

A- KAMUSAL FAYDA YAKLAŞIMI

Bu yaklaşıma göre yapılan kamu ekonomisi analizinde birey, siyasal organizasyon setine boyun eğen bir özne konumundadır. Analizin öznesi, kamusal faydaya hizmet ettiği varsayılan organizasyonlar veya gruplardır. Böylece kamusal fayda yaklaşımında organizasyonları ve grupları birey yerine koyarak inceleme eğilimi vardır. Kamusal organizasyonun (devletin) kendisini oluşturan

bireylerden bağımsız olarak ver olduğu düşünölmektedir (Brown-Jackson, 1980, s.69).

Devletin bireylerden bağımsız olduğu kabul edilirse, amaç fonksiyon olan refahın kim için maksimize edileceği sorusu akla gelir. Bu yaklaşımda, maksimize edilecek şeyin bireylerin refahını aşan sosyal refah olacağı ileri sürölmektedir. Ancak amaç fonksiyon olan kamusal faydanın ne olduğunun belirlenmesi, bu yaklaşımın temel sorunudur. Kamusal faydanın kavramsal ve operasyonel geçerliliği konusunda üzerinde uzlaşma sağlanmış bir görüş kesinlikle yoktur. Shubert, değişik kamusal fayda kavramlarının tarihini, felsefesini ve uygulanabilirliğini inceleyerek üç gruba ayırmıştır (Bu konuda bkz. : Burkhead-Miner, 1971, s.151-157).

1. Rasyonalistler olarak isimlendirilen birinci gruba göre, halkın genel arzusunda ifadesini bulan ortak bir mal vardır. Ortak mal, halkın genel arzusunu yorumlayan siyasal ve sosyal organizasyonların bir fonksiyonudur. Bu yorumlamanın araçları, siyasal partiler veya başkanlık sistemi olabilir. Rasyonalistler genellikle, mevcut araçların elverişsiz olduğu ve güçlendirilmesi gerektiği sonucuna varırlar.

2. İdealistler olarak bilinen ikinci gruba göre, doğal kanun belli bir kamusal faydayı kendiliğinden verir. Kamusal fayda maddi bir konu, belli bir prosedür veya karar alma süreci olarak tanımlanır. Bu yaklaşım genelde, despotizmin savunulması için kullanılır.

3. Realistler olarak sınıflandırılan üçüncü grup ise, kamusal faydayı devamlı bir çatışma sürecinin sonucu olarak görmektedirler. Siyasal alan anlaşma üretmek, uyum sağlamak ve istikrarsızlığı ortadan kaldırmak için tasarlanır. Kamusal ekonomik faaliyetlerin bu şekilde kamusal faydaya hizmet ettiği varsayılır. Realistlere göre karar vericinin rolü büyük ölçüde değişebilir. Karar verici, farklı çıkarları uzlaştırmak için bir hakem gibi davranır veya bireylerin tercihlerini değiştirmek isteyebilir.

B- ÖZEL FAYDA YAKLAŞIMI

Kamu kesimi ekonomik faaliyetlerini kamusal fayda yaklaşımı ile açıklamaya çalışan bu farklı metodik yaklaşımların karşısında, özel fayda yaklaşımının özel kesimin olduğu kadar kamu kesiminin faaliyetlerini açıklamakta

da uygun olduğu görüşü yer almaktadır. Bu yaklaşımda analizin temel birimi olarak birey ele alınır. Bu yüzden birey davranışı etüd edilir.

Özel fayda yaklaşımı göre birey, özel faaliyette olduğu gibi kamusal faaliyette de son karar verici olarak düşünülmektedir. Piyasada çeşitli mal ve hizmetler arasında tercihte bulunan bireyle, siyasal süreç içinde çeşitli adaylar ve parti programları arasında tercihte bulunan birey arasında herhangi bir fark olmadığı kabul edilir. Tullock, özel kesim ve kamu kesimi faaliyetlerinde birey davranışında görülen bu benzerliğin, bütün insan faaliyetlerinin iki kategoriye ayrılmasından kaynaklandığını ileri sürer. Bu iki kategori, amaçlara ve araçlara yönelik faaliyetlerdir (Tullock, 1965, s. 27). Bu görüşe göre, birey davranışının amaçsal yönü özel fayda maksimizasyonudur. İnsan varlığı çok geniş bir alanda öncelikle kendi dar bencil çıkarları ile ilgilenir. Bu nedenle de çıkarını korumaya çalışan bir varlık olarak (homo economicus) tanımlanır. Birey davranışının araçsal yönünü ise rasyonel davranış oluşturur. Rasyonel davranış, bireyin faydasını maksimize etme amacını gerçekleştirmek için yaptığı araçsal faaliyetlerdir. Belli bir girdi miktarında çıktıyı maksimize etmek veya belli bir çıktı miktarında girdiyi minimize etmek rasyonel davranıştır. Bireyin özel ve kamusal faaliyetlerinde farklı değil de, amaçsal ve araçsal açılarından benzer davranış içinde olması, kamu ekonomisinin özel fayda yaklaşımı ile analizine olanak verir.

Kamu ekonomisi analizinde niçin özel fayda yaklaşımının daha uygun olduğunu kamusal fayda yaklaşımı ile karşılaştırarak açıklamaya çalışabiliriz. Bunun için önce, bu iki yaklaşımın dayandıkları felsefi temele bakmak gerekir. Bu açıdan bakıldığında, kamusal fayda yaklaşımının polis devleti anlayışının bir parçası olduğu görülür (Coase, 1968, s.4). Birey daha geniş bir grubun üyesi olarak ele alınır ve dolayısıyla kamu kesimi grup ihtiyaçları açısından incelenir. En önemlisi soyut bir kavram olan kamusal faydanın, grup içinde karar verici rolünde olan bireylere hizmet etmesi sakıncası vardır. Özel fayda yaklaşımı ise sözleşmecî devlet anlayışının bir parçasıdır. Buna göre, kamusal ekonomik faaliyeti analiz etmenin bütün sorunları, bireyin karşı karşıya bulunduğu alternatiflere ve onlar arasındaki tercihlere indirgenir. Bireyin tercih mantığı analizin merkezi olur ve tercihi son aşamada yönlendirilmesi gereken değer yargıları göz önüne alınmaz (Buchanan-Tullock, 1962, s. vii). Kamusal fayda yaklaşımında ise, üzerinde uzlaşma sağlanamadığı görülen kamusal faydanın belirlenmesi için değer yargılarına başvurulması bir zorunluluk olmaktadır. Değer yargılarının da bilim adamının kendi değer yargılarını

yansıtması tehlikesi vardır.

Günümüz kamu ekonomik faaliyeti, kamusal fayda yaklaşımının çağrıştırdığı otoriter tercih ile eşanlı değildir. Bu durumda, demokratik karar alma mekanizması içindeki kamu ekonomisinin kamusal fayda açısından analiz edilmesi uygun gözükmemektedir. Çünkü, kamu kesimindeki ekonomik karar ve uygulamalar "toplum" veya "kamu" gibi birey üstü varlıklar tarafından alınmaz ve yerine getirilmez. Karar verme yeteneğinde olanlar sadece, toplumu veya grubu oluşturan bireylerdir (Gwartney-Stroup, 1980, s. 13). Ancak bireyi esas alan özel fayda yaklaşımı ile, karmaşık kamusal faaliyetlerin analitik olarak soyutlanabilmesi söz konusu olabilir.

Özel fayda yaklaşımı ile analizin daha uygun olduğunu söylemekle birlikte, çeşitli açılarda eleştirildiğini de belirtmeliyiz. Önemli bir eleştiri, bireyci varsayımın gerçekçilikten uzak olduğu ve bu nedenle de faydalı olamayacağı şeklindedir. Bir diğer eleştiride de, özel fayda yaklaşımının ahlak kaygılarından arındırılmış bir insan görüşü üzerine kurulduğu ileri sürülmektedir (Amacher-Tollison-Willet, 1976, s.21).

Birinci eleştiriye karşı çıkanlardan Friedman, bir analizin faydalı olup olmamasının varsayımlarının gerçekliği ile karıştırılmaması gerektiğini söyler (Friedman, 1966, s. 41). Ona göre, ekonomik analizin dayandırıldığı varsayımlar sadece araçlardır. Varsayımın önemi, mantıksal açıdan tutarlı model kurulmasına ve teorisyenlerin realitenin karmaşıklığından soyutlanmalarına olanak sağlanmasından kaynaklanmaktadır. Ancak bu görüş, bilimsel açıklamalarda metodun önemini ikinci plana atmak anlamına gelir. Niskanen'in de belirttiği gibi, teorinin kanıtlanmasının, birey davranışı ile ilgili varsayımın gözlenen davranışla tutarlı olup olmamasına bağlı olduğunu kabul etmek gerekir (Niskanen, 1971, s. 39). Özel fayda varsayımının uygun olduğunun belirtilmesi sadece soyutlamaya olanak vermesinden değil, aynı zamanda günümüzde genelde gözlenen bir davranış olmasındandır.

İkinci eleştiriye aşmak için, pür özel fayda (pure selfishness) varsayımını gevşeterek sosyal değerlere yer verilebilir. Bunun için pür özel fayda varsayımı yerine, özel fayda merkezli (self centredness) varsayım kullanılabilir (Quiggin, 1987, s. 19). Yani bireyler özel fayda hesapları içine yakın aile bireylerini, daha düşük ağırlıkta da arkadaşlarını ve diğer bireyleri katabilirler. Aynı şekilde, bireyin fayda maksimizasyonu amacını sadece ölçülebilir değerler cin-

sinden ifade etmek doğru olmayabilir. Bireylerin tercihlerini etkileyen tüm değerler fayda fonksiyonları içine girer. Bu açıdan bakıldığında kamusal ekonomik faaliyet içindeki bir birey sadece parayla ölçülebilen fayda elde etmek istemez. Ayrıca, kendisinin kabul ettiği değerlerin toplumsal kabul görmesini, geleneksel değerlerin korunmasını veya dinsel inancının saygı görmesini isteyebilir (Bulutoglu, 1977, s. 101). Aslında parayla ölçülemeyen faydalar da, bu faydaların üretimi için kaynak ayrıldığında parasal (ölçülebilir) bir içerik kazanmış olacaktır. Sonuç olarak, özel fayda merkezli varsayımın, pür özel fayda varsayımının gereğini karşılayacağı söylenebilir.

IV- POZİTİF VE NORMATİF ANALİZ AYIRIMI

Genelde ekonomi biliminin önemli bir özelliği, iktisatçıların analizin pozitif ve normatif nitelikleri arasında ayırma yapma eğiliminde olmalarıdır. Bu nedenle ekonomik teoriler, pozitif ve normatif olmak üzere üst sınıflandırma içine sokulurlar. Pozitif ekonomi gerçek hayatta olanı inceler. Diğer bir deyişle, "neden" sorusunu açıklamaya çalışır. Normatif ekonomi ise, mutluluk ve iyilik olarak tanımlanan refahın toplumun bütünü açısından nasıl olması gerektiği sorusuna cevap bulmaya çalışır. Yani, "ne olmalıdır" sorusu ile ilgilidir.

Kamu ekonomisi de, pozitif veya normatif bir yaklaşımla analiz edilebilir. Konunun pozitif açıdan incelenmesi, gerçek hayatta olanın gözlenerek kamu ekonomisinin açıklanmasını gerektirir (Bu konuda bkz. : Ataç, 1987, s. 300). Kamusal ekonomik faaliyet içinde ortaya çıkan sonuçların niçin ve nasıl meydana geldiği, pozitif analizle ortaya konulabilir.

Doğrudan optimumu araştıran normatif kamu ekonomisi analizinde ise, nedenler incelenmeden çözüm üretilmeye çalışılır. Örneğin Sax, 1870'lerde geliştirilen marjinal analiz tekniklerini kamu kesimi faaliyetlerine uygulayarak, vergi nedeniyle katlanılan bireysel faktörlerin toplamının, kamusal faaliyetten elde edilen faydalar toplamına eşit olması gerektiğini ileri sürmüştür (Sax, 1958, s.179). Kamu ekonomisi disiplinine önemli katkılardan birini yapmış olan Samuelson da 1954 yılında yayınlanan makalesinde, ekonomik niteliklerine göre kamusal malların tanımını yapmış ve kamusal mal üretiminde kaynakların etkin dağılımı için gerekli marjinal koşulları araştırmıştır (Samuelson, 1954, s.387-389).

20.Y.Y.'ın başlarında İsveçli K. Wicksell ortodoks yaklaşımın temel

metodolojik eksikliğini göstermeye çalışmış ve kamu ekonomisi analizinde reform yapmak için pozitif eleştirileri normatif önermelerle birleştirmiştir. Dönemine göre oldukça fantazi sayılabilecek bir görüşle, vergi ve harcama kararlarının "erdemli bir despot"un aklından değil kamusal karar alma sürecinden çıktığı konusunda iktisatçılara uyarıda bulunmuştur(Wiksell,1958,s.72-118).

Wiksell'in büyük bir ileri görüşlülükle belirttiği gibi, kamu kesimi ekonomik faaliyeti, doğrudan optimum dengeyi araştıran modellerin normatif önerilerine göre gerçekleşmek yerine, kamusal süreç içinde özel faydası peşinde koşan bireylerin davranışlarına göre işlemektedir. Kamusal ekonomik faaliyet bir çok düzeyde bir çok katılanı içine alan karmaşık bir süreç içinde gerçekleşir. Kamusal kararların alınmasında optimumu araştıran Arrow'un ileri sürdüğü gibi sadece ordinal sıralamaya izin verilirse, bir sosyal refah fonksiyonunun elde edilemeyeceği bilinmektedir. Arrow'un olanaksız teoreminin faydası sadece, bireylerin tercihlerini birleştirmekten engellenemeyeceğini göstermesidir. Çünkü kamusal süreç içinde hergün sayısız kararlar alınmaktadır. Bu nedenle de, Arrow Paradoksunun üstesinden gelebilmek için, kamusal süreç içindeki gerçek davranışların incelenmesi gerekir. (Lieberman, 1971, s. 8).

Bu açıklamalara bağlı olarak kamu ekonomisi analizinin öncelikle pozitif olması gerektirdiği ileri sürülebilir. Bununla birlikte pozitif analizden normatif anlamlar çıkarılması söz konusudur. Aslında "olanın" incelenmesi bir bakıma "olması gerekeni" göstermek içindir. Normatif çözüm önerileri, pozitif analizin ortaya koyduğu nedenlere dayandırılırsa uygulamada başarılı olabilir. Bu nedenle, bilimsel çalışmada ilk amaç olanın, son amaç da olması gerekenin araştırılması olmalıdır.

V- SONUÇ

Yukarıda ayrı ayrı incelediğimiz metodik yaklaşım sorunları aslında birbirini tamamlayıcı nitelitedir. Kamu ekonomisi analizinin pozitif sayılabilmesi için, bireyi esas alan özel fayda yaklaşımının benimsenmesi gerekir. Birey analizin temel birimi olarak kabul edilmedikçe, değer yargılarına başvurulması zorunlu olacaktır. Değer yargılarına başvurulması ise, analizin ilk aşamada normatif olması anlamına gelir. Bununla birlikte, bireyi esas alan özel fayda yaklaşımının benimsenmesi, analizin pozitif sayılabilmesinin yeterli bir koşulu değildir. Sosyal refah ve kamusal mal modellerinde analizin öznesi olarak birey

kabul edilmesine rağmen, bu modeller normatif olarak değerlendirilmektedir. Çünkü bu modellerde kamusal karar alma sürecine yer verilmediğinden, son aşamada kamusal fayda adına karar vermesi gereken bir hakemin varlığı gerekli olmaktadır. Kamusal faydayı belirleyecek bir hakemin varlığı ise organik toplum anlayışını yansıtmaktadır. O halde pozitif kamu ekonomisi analizi, bireyci varsayımın yanısıra disiplinlerarası olmak zorundadır.

Sonuç olarak, günümüz kamu ekonomisi analizinde izlenecek metodun, ekonomi ve siyasal bilimler arasındaki ortak alanı özel fayda yaklaşımı ile ve öncelikle pozitif açıdan ele alan bir metod olmasının uygun olduğu söylenebilir.

SUMMARY

Method in social sciences, particularly economic science has been very important, since the explanations, predictions and solutions of science are related to method. A historic and systematic research have showed us that the method accepted in a given epoch is compatible with wit, structures and rules that current in that epoch.

In this study it has been treated how the method that will be used in analysis of public economy nowadays should be. Consequently it can be said that the method to be pursued in analysis of public economy in our time should be a method accepting the approach of interdisciplinary, the assumption that man in public activity is utility maximizer and the positive approach.

KAYNAKÇA

AMACHER, Ryan C., TOLLISON, R. D. WILLET, T.D., "The Economic Approach to Social Policy Questions: Some Methodological Perspectives", The Economic Approach to Public Policy, (Ed. R. C. Amacher, R.D. Tollison, T.D. Willet), Cornell University press, London 1976.

ATAÇ, Beyhan.: "Kamu Harcamaları Analizine Pozitif Yaklaşım", E.A.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt: 5, Sayı:1, Haziran 1987.

BROWN, C.V., JACKSON, P.M.: Public Sector Economics, Martin Robertson, Oxford 1980.

- BUCHANAN, J.M., TULLOCK, G.; **The Calculus of Consent**, The University of Michigan Press, 1962.
- BUĞRA, Ayşe.; "İktisadın Son Krizi Üzerine", **İktisat Dergisi**, I.Ü.I.F. Mezunları Cemiyeti, Sayı:269, Nisan1987.
- BULUTOĞLU, Kenan.; **Kamu Ekonomisine Giriş**, Temat Yayınları, İstanbul 1977.
- BURKHEAD, J., MINER, J.; **Public Expenditure**, Aldine Treatises in Modern Economics, Chicago 1971.
- FRIEDMAN, Milton.; **Essays in Positive Economics**, Chicago 1966.
- GWARTNEY, J.D., STROUP, R.; **Economics: Private and Public Choice**, Second Ed., Academic Press, Inc., New York 1980.
- JOHSON, Harry G.; "The Economic Approach to Social Questions", **Economica**, Vol. XXXV, No. 37, February 1968.
- LIEBERMAN, Bernhardt.; "Combining Individual Preferences into a Social Choice", **Social Choice**, (Ed. Bernhardt Lieberman), G. Breach Science Publishers. Inc., New York 1971.
- NISKANEN, William A.; **Bureaucracy and Representative Government**, Aldine-Atherton, Chicago 1971.
- QUIGGIN, John.; "Egoistic Rationality and Public Choice: A Critical Review of Theory and Evidence", **The Economic Record**, Vol. 63, No. 180, March 1987.
- SAMUELSON, P.A.; "The Pure Theory of Public Expenditure", **The Review of Economics and Statistics**, Vol. XXXVI, 1954.
- SAX, Emil.; "The Valuation Theory of Taxation", **Classics in the Theory of Public Finance**, (Ed. R. Musgrave, A. Peacock), McMillan C. Ltd., New York-London 1958.
- SOLOW, Robert M.; "Science and Ideology in Economics", **The Economic Approach to Public Policy**, (Ed. Amacher, Tollison, Willet).
- TULLOCK, Gordon.; **The Politics of Bureaucracy**, P. Affairs Press, Washington, D.C., 1965.
- WICKSELL, Knut.; "A New Principle of Just Taxation", **Classics in the Theory of Public Finance**, (Ed. Musgrave, Peacock).